

Jak se Nový Zéland zbavil vládních dotací pro zemědělce...a co bylo pak

- CZ24 News | 28. února 2020

NOVÝ ZÉLAND: V roce 2006 Chris Hausman, ve čtvrté generaci farmář na americkém středozápadě kvůli přežití dlouho uvyklý na vládní podporu, cestuje přes půl světa, aby se přesvědčil o revoluci v zemědělství. Tehdy bylo více než 20 let po tom, co se levicová vláda na Novém Zélandu rozhodla eliminovat vládní podporu pro zemědělce a Hausman byl překvapen tím, co se od té doby stalo. „Řeknu vám, byl to šok pro jejich zemědělský systém,” říká Hausman, který pěstuje obilí a sojové boby na pozemku 1 500 akrů 150 mil jižně od Chicaga. „Máte systém diktovaný vládními programy, který byl vyhozen přes noc z okna,” dodává Hausman v nedávném rozhovoru s novinami The Daily Signal. „Ale farmáři objevili sami sebe a nyní je Nový Zéland parním strojem, který přivedl svoji produkci na světovou úroveň.” Hausman je jako jiní v tomto oboru opatrný ve srovnávání novozélandské zkušenosti s tím, co by se mohlo stát v USA. Je vděčný za federální podporu pojištění obilí, kterou vláda poskytuje. Ale ti, co participují na tomto velkolepém zemědělském experimentu malého národa, to ukazují jako hodnotnou případovou studii pro tvůrce politik na celém světě.

“Každá země je jiná - to je důležitá námitka uplatnitelná pro konverzi,” řekl Mike Petersen, novozélandský specializovaný poradce zemědělského obchodu během jedné z událostí ve výzkumné a vzdělávací instituci The Heritage Foundation. „Ale co mohu říci, je to, že jsme nastartovali neuvěřitelný proces inovací, odvahy a odhodlanosti pocházející od těch lidí, kteří opravdu chtějí dělat svou práci.”

DRASTICKÁ AKCE

Novozélandský skok do politiky dáme ruce pryč od zemědělství byl zrozen z nutnosti. Čelíce rozpočtové krizi, lejbriistická vláda nastupující v roce 1984 podnikla první krok v zavedení dlouhého listu tržních reforem, když zrušila okolo 30 různých zemědělských dotací a exportních podpor. „Hovořil jsem s diplomaty sloužícími Novému Zélandu v těch časech a tito platili útraty státu svými osobními kreditními kartami,” praví Petersen, který je praktikujícím farmářem v městečku Waipukurau a nikoliv úředníkem vlády. „Vláda v těch časech musela sáhnout k drastické akci a poohlédli se po věcech, o kterých si mysleli, že by byly jednodušší a rychlejší.”

Ale nešlo o malé rozhodnutí. Novozélandská ekonomika je na zemědělství závislejší než ekonomika USA. Nový Zéland je zemí s okolo 4,6 miliony obyvatel bez většího domácího trhu pro produkty jako je mléko, maso a vlna. Nicméně Nový Zéland produkuje dost jídla po 40 milionů lidí, říká Petersen a na rozdíl od USA exportuje 90 % své produkce.

Úředníci tehdy předpovídali, že kompletní a náhlé odštíhnutí od vládní pomoci - bez většiny podpůrného systému, který by usnadnil přeměnu - by vedlo k masovému exodu zemědělců odcházejících z jejich půdy. „Byla zde jen minimální asistence od novozélandské vlády, která by asistovala zemědělcům při provádění přeměny směrem k nepodporavnému trhu,” říká Nick Clark, generální bezpečnostní manažer Farmářské federace Nového Zélandu. V reakci na emailový dotazník od The Daily Signal, Clark uvádí, že vláda poskytovala „exitový grant“ farmářům, kteří chtěli opustit svoje zaměstnání, dosahující okol dvou třetin jejich předchozího ročního příjmu. Navíc říká, že nízkopříjmoví farmáři byli oprávněni k sociální podpoře. Vláda také přispěla založením nadace ustavené k tomu, aby zemědělcům radila to zda dává finanční smysl zůstat v podnikání. „Celkově zde

nicméně nebylo podstatné vládní úsilí ke změkčení dopadů přeměny," říká Clark.

Do roku 1987 padající ceny komodit a stoupající náklady snížily příjmy a obnovily problémy s dluhy u mnoha farmářů, kteří již platili vysoké úroky kvůli inflaci. Cena půdy, která byla „uměle dotacemi nafouknuta," říká Clark, „klesla". Přesto mělo odstranění vládní podpory menší dopad než se očekávalo. Jen kolem 800 farm nebo-li okolo 1 % z celkového počtu farem, si vzalo grant na útlum, říká. Většina z útlumu proběhla ve vesnických komunitách, některé z nich se snažily své problémy prezentovat vládě.

Maurice McTigue, člen novozélandského parlamentu v 80. letech 20. století, vzpomínal v rozhovoru s The Daily Signalem, že tisíce zemědělců potestovalo v hlavním městě Wellingtonu, umínili si, že volně ostříhají ovce na vládním pozemku. Rozhodnutí o provedení dramatické změny bylo pro McTigueho a jiné osoby ve vládě osobní. Okolo 40 % členů parlamentu bylo farmáři, včetně mne, říká McTigue. „Byl jsem tlčen a bit, když jsem se ukázal," říká McTigue, nyní vicepresident osvěty v organizaci „Mercatus Center" na Univerzitě George Masona v Arlingtonu ve Virginii, výzkumné organizaci, která sebe sama popisuje jako organizaci, která se snaží překlenout mezeru mezi akademickými idejemi a problémy reálného světa. „Je snadné se podívat nazpět a říci bylo to dobré rozhodnutí a zemědělství prosperuje, ale ve skutečnosti to zažít, to byla velmi těžká zkušenost," říká McTigue.

JAK JSOU DOBŘÍ

Dnes patří novozélandští farmáři k jednomu z nejvíce produktivních a nejvíce inovativních ve světě. Kompletní odstranění vládní asistence, říkají novozélandští úředníci, uvolnilo farmáře k tomu, aby produkovali to, co lidé skutečně chtějí, a aby to dělali efektivní cestou, která umožňuje dosáhnout zisku. Od reformy novozélandští zemědělci osekali náklady, diverzifikovali použití půdy a vyvinuli nové produkty, říká Clark. Navíc produktivita v zemědělství vzrostla rychleji než v novozélandské ekonomice jako celku.

„Prošli jsme problémy, ale můžeme říci, že zrušení dotací ze dne na den bylo správnou věcí - ačkoliv upřímně já si nemyslím, že by nějaká jiná země toto udělala a ani bych to neočekával, protože sociální problémy by byly příliš velké k tomu, aby byly unesné," říká Petersen. „Ale zde, jsme vytvořili nově nalezený smysl vynalézavosti, která pobízela farmáře k vyhledávání jejich vlastních zájmů. Mnoho zemědělců, myslím podcenilo právo to jak jsou dobří, jak úspěšní mohou být bez vládní podpory."

Novozélandská vláda pobídla inovace, schválením legislativy dovolujícím skupinám reprezentujícím rozdílné zemědělské sektory volit každých šest let to, zda jejich členové chtějí platit odvody k financování výzkumu a rozvoje. Novozélandské mléčné farmy dnes produkují 2 200 produktů z mléka ve srovnání s 35 před reformami, říká McTigue, včetně mléka s protilátkami a čokoládového sýru.

Země má také vzkvétající vinařský průmysl, který před reformami sotva existoval. Přes tyto úspěchy, novozélandský mlékárenský průmysl zažil v posledních třech letech tvrdé časy, jak zemědělci čelí trvale nízkým (světovým) cenám mléka. Ačkoliv lekce, které se USA může naučit od Nového Zélandu jsou diskutabilní, Novozélandčané zdá se ví, co chtějí. „Podle naší zkušenosti, zemědělci nechtějí dotace nazpět," říká Clark, úředník organizace Federated Farmers of New Zealand. „Většina farmářů chce, aby jim vláda dala pokoj a nechtějí být vládě zavázáni."

Petersen často cestuje po světě, aby přednášel příběh Nového Zélandu - a obhajoval volný trh. Ačkoliv tvrdí, že neposkytuje doporučení stran politiky, říká, že má povinnost sdílet úspěch své země. „Realitou světa je, že poptávka po jídle zvláště po jídle vysoké kvality, které můžeme produkovat, roste jako nikdy předtím," říká Petersen. „Máme odpovědnost postarat se o to, jestliže můžeme pobídnout produkci jídla tak jak je to jen nejvíce efektivní, kvůli světu a jeho budoucnosti."

HYNEK RK